

Становище на Национална мрежа за децата към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето

Национална мрежа за децата е обединение на 149 граждански организации, работещи с и за деца и семейства в цялата страна. Насърчаването, защитата и спазването на правата на детето са част от ключовите принципи, които ни обединяват. Мрежата работи в четири основни области – Образование, Здравеопазване, Семейство и Правосъдие. Само през 2017 г. организацията членове на Национална мрежа за децата са подкрепили с работата си 73 624 деца и 21 718 семейства, 11 661 специалисти, работещи с деца и семейства в цяла България, са били подкрепени от организациите в НМД чрез обучения, консултации и съвместни дейности – това са социални работници, психолози, учители, съдии, полицаи и много други.

Общи коментари

Национална мрежа за децата приветства иницирираните промени чрез проекта на Закон за изменение и допълнение в Закона за здравето. Надяваме се те да бъдат приети, както и взети предвид допълнително направените предложения за дейности и препоръки за подобряване на политиката и практиката в детското здраве от страна на Национална мрежа за децата.

Според Конвенцията на ООН за правата на детето всяко дете следва „да се ползва от най-високия достижим стандарт на здраве и на улеснения за лечение на заболявания и за възстановяване на здравето си“. Както е посочено и в Националната здравна стратегия 2020, за да се осъществят тези препоръки е необходимо отговорното участие на различни обществени сектори. Реализирането на адекватна промоция на детското здраве, своевременна превенция на болестите и на целенасочена здравна политика може да се осъществи с активното участие на сектори като образование, икономика, финанси, социални услуги и грижи, спорт и др.

Конкретни коментари

- **Предложение за разширяване на обхвата на забраната за тютюнопушене в закритите обществени места и на някои открити обществени места, като се регламентира наред със забраната за тютюнопушене и забрана за пушене на изделия за водна лула, несъдържащи тютюн.**

Национална мрежа за децата приветства разширяването на забраната за предлагане и продажба на деца на алкохолни напитки и тютюневи изделия с включването и на изделията за водна лула, несъдържащи тютюн (наргиле). Превърналата се тенденция в „модерна практика“ децата съвместно, групово да пушат наргиле, подлага тяхното развитие и здравословно състояние на рискове, които не са ясно изведени и популяризирани сред обществеността и в частност сред самите деца и младите хора. В мотивите за предлаганите промени от страна на министър Кирил Ананиев, изчерпателно са посочени рисковете при пушене на наргиле – увреждане на белите дробове и причина за рак, на сърдечносъдовата система, на устната кухина, на зъбите. В допълнение, бихме посочили и изведената информация в проучване на Световната здравна организация относно

продължителността на една сесия на наргиле от 20 до 80 минути, което предполага и продължително излагане на високо съдържание на токсини, за използването на общ накрайник, който допълнително крие рискове от пренасяне на болести, включително туберкулоза и хепатит, за използването на подсладители и ароматизатори, които, чрез сладката миризма и вкус привличат предимно младите хора, които не биха използвали иначе тютюневи изделия, за липсата на доказателства, че пушенето на наргиле е безопасно и безвредно¹.

Подкрепяме и разширяването на правомощията на държавен здравен контрол от регионалните здравни инспекции за спазване на установените забрани и ограничения, включително и предвидените санкционни разпоредби. От изключителна важност е прилагането на предвидените мерки за контрол и следенето на регулацията, чрез които, България, като правова държава, както и като част от международната общност, би следвало да създава гаранции за спазване на международните стандарти и вътрешното законодателство, да защитава интересите на децата и гражданите от гледна точка на повишаване на тяхното общо здравно и социално благосъстояние. Основен фактор за преодоляването на толерантността към нарушаването на наложените норми и ограничения има цялото ни общество, затова предлагаме и провеждането на мащабни информационни кампании, насочени както към децата, така и към възрастните, с цел информиране и популяризиране на рисковете от употребата на тютюневи изделия и изделията за водна лула, несъдържащи тютюн.

- **Предложение за систематизиране и прецизиране на разпоредбите, които регламентират здравните кабинети в детски градини и училища**

Подкрепяме предложението за систематизиране и прецизиране на разпоредбите, които регламентират изискванията към здравните кабинети, синхронизирането с действащата нормативна уредба, включително и в областта на социалните услуги. Допълнително, приветстваме ясното конкретизиране на дейностите, които ще се извършват от лицата в здравните кабинети, както и конкретиката от гледна точка на тяхното образование и професионална квалификация.

Не еднократно Национална мрежа за децата е насочвала вниманието към необходимостта от осигуряването на информационно-образователни кампании и превенция на рисковото поведение, насочени към децата и младите хора, както и в предоставянето на здравно-консултативни услуги за здравословен начин на живот, здравословно хранене, за превенция на злоупотребата с наркотици, тютюневи изделия и алкохол, информираност за рисковете, които крият социалната, културната и материалната околна среда, в която децата и младите хора живеят, и се социализират.

В тази връзка, изразяваме надеждата за реално прилагане на предвидените дейности по предложението чл. 26, ал. 2, т. 3, 6, 7, 8 и 9, поднесени по атрактивен и адекватен за децата и младите хора начин, отговарящ на съвременната среда и потребности на децата. Част от предвидените дейности спомагат и се явяват като добавена стойност към прилагането на Държавният образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, към предвиденото в частта за развитие на умения за създаване или поддържане на

¹ Advisory note: Health Effects, Research Needs and Recommended Actions by Regulators, Световна здравна организация: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43378/9241593857_eng.pdf?sequence=1

здравословен стил и условия на живот, и за доброволно адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.

- **Предложение за изменения и допълнения в чл. 29**

Национална мрежа за децата приветства предложението за изменение и допълнение на чл. 29 с разширяването и включването на общините в провеждането на политиките за здравната профилактика и подпомагането на дейностите им от здравните медиатори. По този начин се подчертава ролята на здравните медиатори сред уязвими групи от населението. Положителна е тенденцията към увеличаване на броя наети на работа здравни медиатори, като за 2018 г. наетите са 230, за сравнение с 2016 г. - 195.

В последните две издания на доклад „Бележник: какъв е средният успех на държавата в грижата за децата“ на Национална мрежа за децата извеждаме на преден план необходимостта от подобряване на информираността и знанието на общинските администрации за националните политики в областта на здравето, с цел по-ефективното им прилагане на местно ниво и популяризиране на ролята на здравните медиатори и ефектите от тяхната работа.

В тази връзка, считаме, че е необходимо да се разработи в скоро време и предвидената наредба, която да регламентира дейността на здравните медиатори. Това е положителна стъпка в посока утвърждаване на позицията "здравен медиатор" и дава възможност за уреждане на статута на професията - доказала се през годините успешна практика за подпомагане на достъпа до здравни и социални услуги на най-уязвимите групи от населението не само у нас, но и в почти всички европейски страни.

- **Предложение за изменения и допълнения в чл. 33**

Национална мрежа за децата приветства предложените изменения и допълнения в чл. 33 за инициране от министърът на здравеопазването на провеждането на епидемиологични проучвания за установяване на зависимост между замърсяването на околната среда и здравното състояние на населението и разширяването в посока и по искане на държавните органи, които извършват анализ, оценка и контрол на параметрите на околната среда и при предоставена информация, която да удостоверява трайно и над допустимите норми замърсяване.

В световната практика съществуват изследвания, които определят околната среда като важен фактор с влияние върху ранното детско развитие, като замърсена вода, въздух и др., а децата, които живеят в бедност са най-уязвими. По данни на УНИЦЕФ², световните проучвания отчитат повишаване на замърсяването на въздуха в градска среда, а някои прогнози сочат, че вследствие на това смъртността при децата под 5-годишна възраст може да се увеличи с до 50 % към 2050.

В тази връзка, ние препоръчваме провеждането на епидемиологични проучвания у нас с цел установяване на зависимост между замърсяването на околната среда и здравното състояние на децата, включително и в ранна възраст. В резултат на такова проучване, биха могли да бъдат

² Доклад на УНИЦЕФ, Най-ранните моменти от живота – важни за всяко дете:
https://www.unicef.bg/assets/NewsPics/2017/PDFs/ECD_Report_BG.pdf

разработени конкретни политики за преодоляване на рисковете за здравето на децата, основани на научни доказателства и данни.

- **Промени в чл. 34**

В проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето се предвижда промяна в чл. 34, ал. 3 в посока окрупняване на терминологията, като здравните изисквания към лицата, работещи в детските заведения, специализираните институции за деца и възрастни и другите цитирани обекти, преминават в по-общото понятие за работещи и стажуващи в обекти с обществено предназначение, да се определят с наредба на министъра на здравеопазването.

За нас, в понятието обекти с обществено предназначение попадат и социалните и интегрирани здравно-социални услуги за деца и семейства, като центровете за специализирана здравно-социална грижа за деца с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи и центровете за специализирана здравно-социална грижа за деца с високо-рисково поведение и потребност от специални здравни грижи. Предложените промени в Закона за здравето би следвало да гарантират, че медицинските лица, които работят в тези услуги, отговарят на здравните изисквания, както и че спазват заложените цели, задачи и дейности в Медицинския стандарт „Педиатрия“.

- **Промени в чл. 56а**

За нас, предложените промени в чл. 56а, т. 1 в посока замяна на „прилежащите терени и тротоари“ с „територията“ на изброените: детски ясли, детски градини, училища, ученически общежития и местата, където се предоставят социални услуги, води до ограничаване и стесняване на периметъра около цитираните обекти с обществено значение, в рамките на техните дворове. Свидетели сме на масово пушене на тротоарите пред училищата например, както от учениците, така и от персонала, и в тази връзка, предлагаме текстът на чл. 56а, т. 1 да не бъде променян и да останат поясненията за „прилежащите терени и тротоари“.

- **Промени в чл. 147а**

Предложените промени целят прехвърлянето на създаването и поддържането на Национален регистър на пациентите с психични заболявания в Република България от Министерство на здравеопазването към Националния център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА).

Не еднократно Национална мрежа за децата е извеждала на преден план ситуацията с психиатричната помощ за деца в страната ни. Психиатричната грижа продължава да страда от недостиг на специалисти, програми и услуги за децата и родителите. Във всеки областен град би следвало да има кабинети по детско-юношеска психиатрия, т.е. те да бъдат 28 на брой, а в момента амбулаторните центрове са едва 7 (в София, Варна, Русе, Пловдив, Търговище, Кюстендил и Плевен). Именно тези кабинети трябва да осъществяват първичната психиатрична помощ за деца в общността – диагностика, превенция, насочване към специалисти от свързаните професии, работа с родителите и др. В момента в страната стационарни легла за деца с психични разстройства има само в София, Варна и Търговище.

В тази връзка, изразяваме надеждата, че НЦОЗА ще предприеме реални стъпки към провеждане на изследване за детското психично здраве, което да проучи нуждите от услуги и програми за грижа, за необходимите специалисти и възможностите за цялостно покритие на страната, както и да информира развиването на самостоятелна политика за психично здраве на децата, основана на данни и анализи.

Национална мрежа за децата остава на разположение като коректен и предвидим партньор в усилията за подобряване на здравната политика и развитие на здравната система, за достигане на най-високи достижими стандарти на здравословно състояние на децата, с водещ принцип най-добрия интерес на децата.

Национална мрежа за децата
27 август, 2018